

Van mensendier naar dierenmens

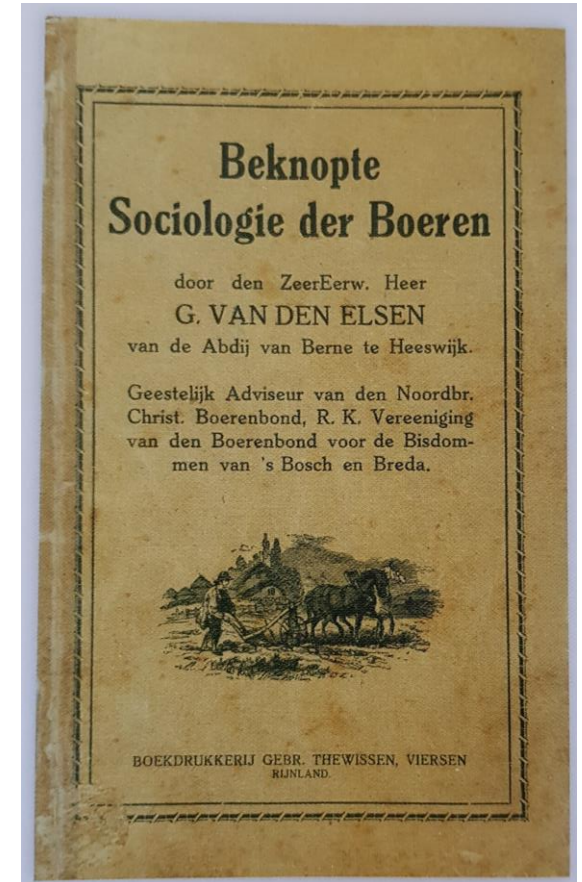
Houden van dieren in een veranderende maatschappelijke context

dr. Hans Hopster

4 maart 2020, Provinciale Staten van Friesland.

Welke zijn de eigenaardige gebreken van den boerenstand?

1. Zijn uitwendige ruwheid en hardhandigheid vooral tegenover zijn huisgenoten, daarbij een zeker plompheid en ongevoeligheid, want fijne manieren en luide gevoelsuitingen veracht hij als een ziekelijke weekelijkheid. Grof is de boer, maar oprecht, krachtig en oorspronkelijk. Zijn wezen is ruw, gelijk zijn leven en zijn arbeid. Ook zijn dagelijksch brood is niet fijn, maar des te gezonder.
2. Is de boer dom? Hij kan geen beschaafde taal spreken, nog minder schrijven, schoolse geleerdheid ontbreekt hem, maar hij heeft een gezond verstand en kent zijn vak. Niet zijn verstand, maar zijn gezichtseinder is beperkt. Zijn bedrijf echter vordert meer kennis en praktische ervarenheid dan een burgerman vermoeden kan.

(Bron: Hopster, R. 2019. Waar gebeurt: verhalen uit Hoogland in de 19^e eeuw.)

Welke zijn de eigenaardige gebreken van den boerenstand?

3. Zijn onkunde in alles wat buiten zijn bereik valt, doet hem te goeder trouw alles aannemen, wat hem door vreemde heeren wordt voorgepraat en, nadat hij zich bedrogen ziet, valt hij in een ander uiterste en vertrouwt niemand meer. Dan tracht hij zich schadeloos te stellen door op zijn manier oneerlijk te zijn.
4. Uit zijn conservatieve zin stamt soms koppigheid en eigenzinnigheid
5. Boerentrots vindt men vooral bij rijke en groote boeren
6. Nijd, afgunst en kwaadsprekerij vindt men in alle standen, maar het meest in kleine dorpen, en dan vooral in de kom, waar men zich onledig houdt met elkander te bespieden
7. De grootste fout van den boerenstand is dat hij, vergiftigd door den modernen geest, zijnen aard, zijn eenvoud en al zijn goede hoedanigheden van lieverlede verliest.

(Bron: Hopster, R. 2019. Waar gebeurt: verhalen uit Hoogland in de 19^e eeuw.)

Wat is nu eigenlijk dierenwelzijn?

Dierenwelzijn

een zaak van feiten en waarden

Jaarrapportage 2011 Beleidsondersteunend onderzoek Dierenwelzijn

Dierenwelzijn

Voor een duurzame en gewaardeerde
dierhouderij

Jaarrapportage 2012 Beleidsondersteunend onderzoek Dierenwelzijn

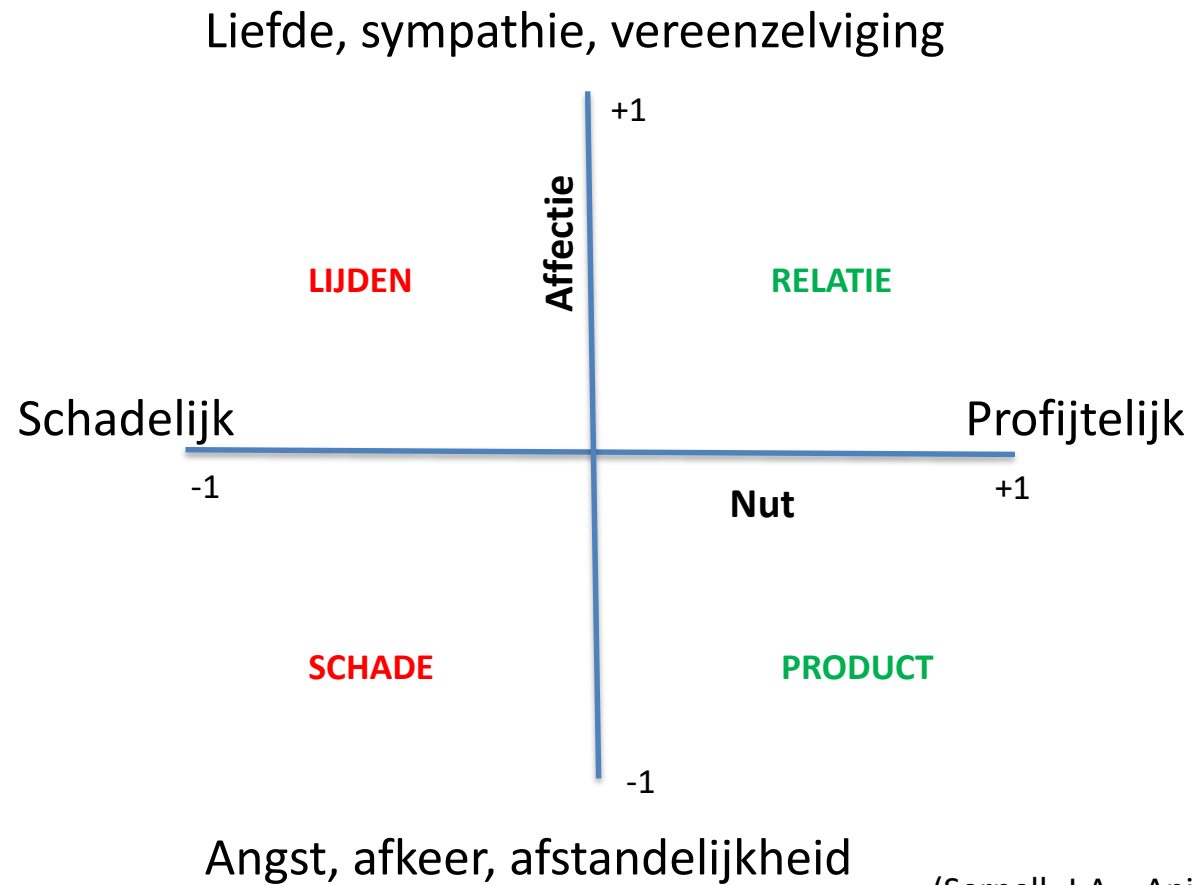

In vogelvlucht

- Mens-dier relatie
- Dierenwelzijn als concept
- Operationalisatie
- Hoe verder?

Relatie mens-dier

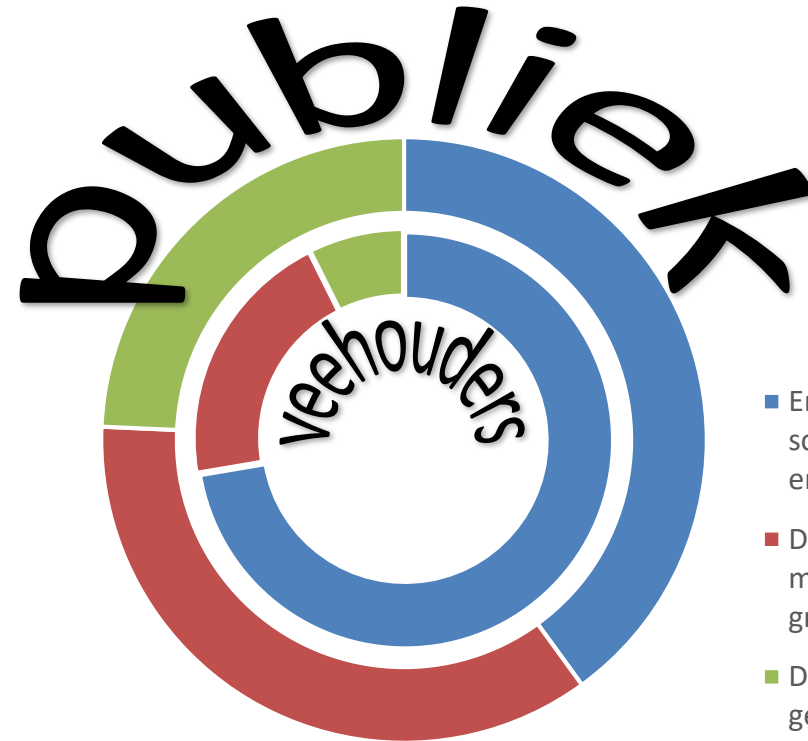
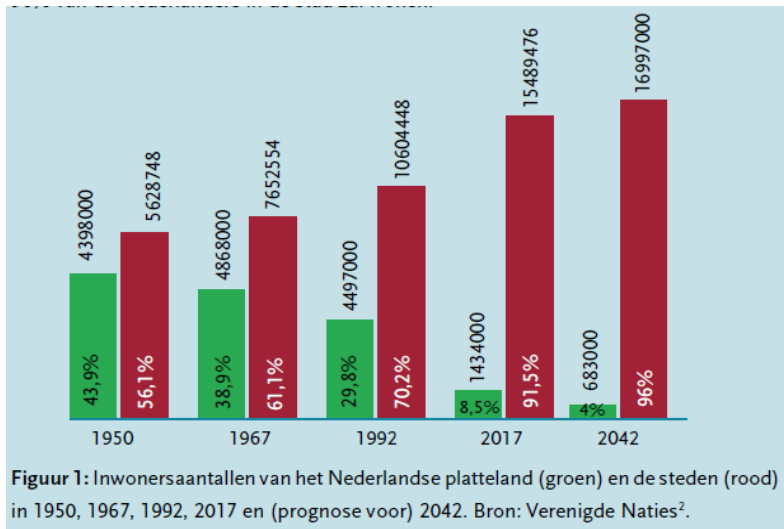
(Serpell, J.A., Animal Welfare 2004, I3: S145-151)

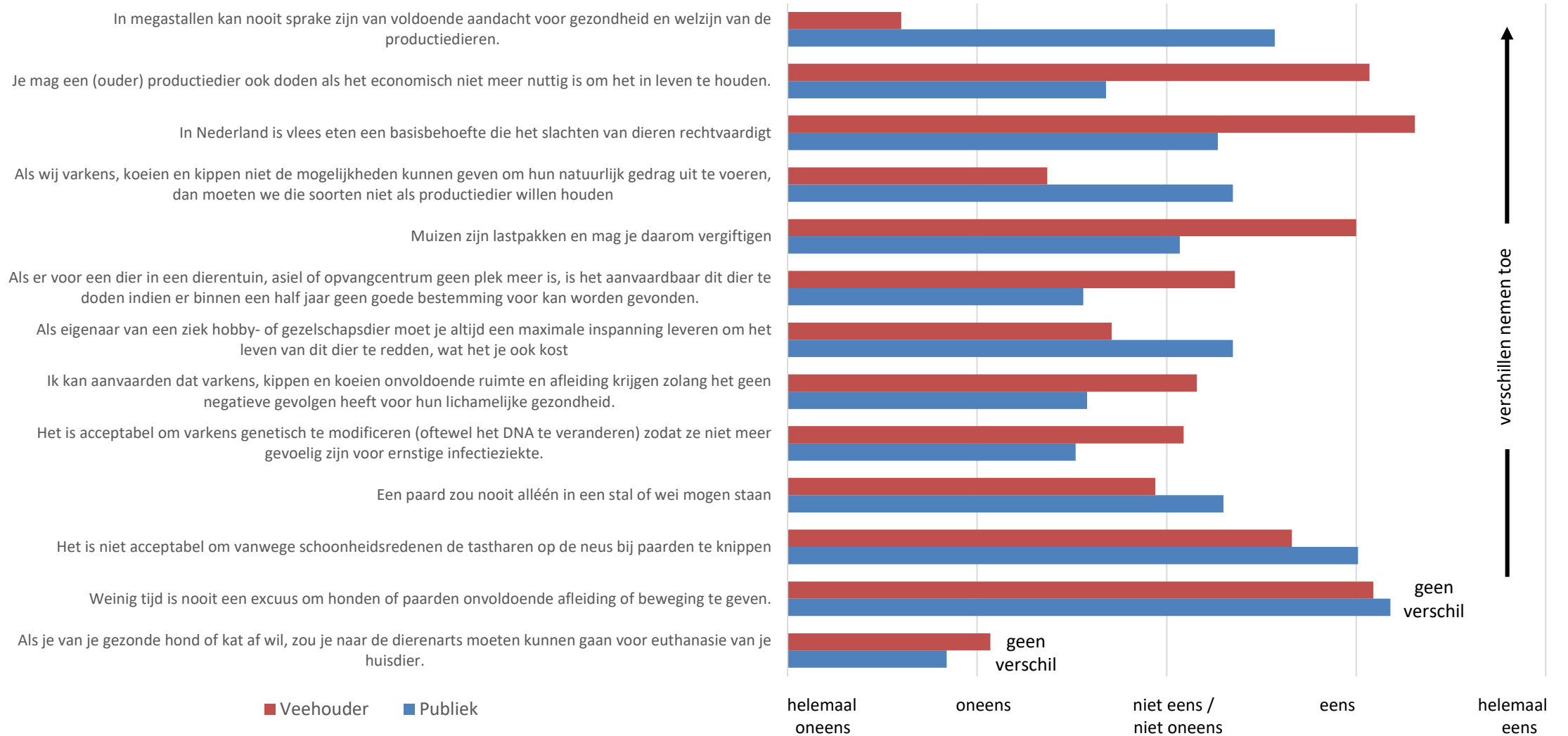

Diversiteit

Burger - Boer

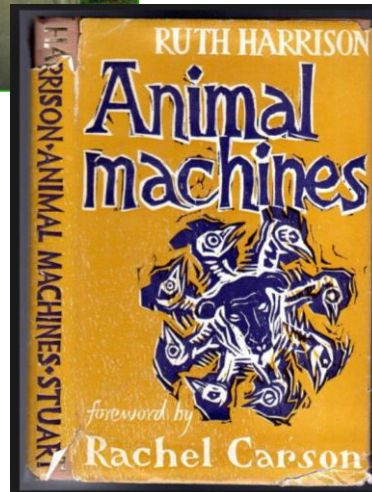

Dierenwelzijn als concept

Ruth Harrison (1920-2000)

Dieren dienen te worden
ge vrijwaard van:

1. dorst, honger en onjuiste voeding;
2. fysiek en fysiologisch ongerief;
3. pijn, verwonding en ziektes;
4. angst en chronische stress;
5. **beperking van hun natuurlijk gedrag.**

Sentient being

Artikel 13 Verdrag van Lissabon (2007)

Bij het formuleren en uitvoeren van het beleid van de Uniehouden de Unie en de lidstaten ten volle rekening met hetgeen vereist is voor het welzijn van dieren *als wezens met gevoel*, onder eerbiediging van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen en gebruiken van de lidstaten met betrekking tot met name godsdienstige riten, culturele tradities en regionaal erfgoed.

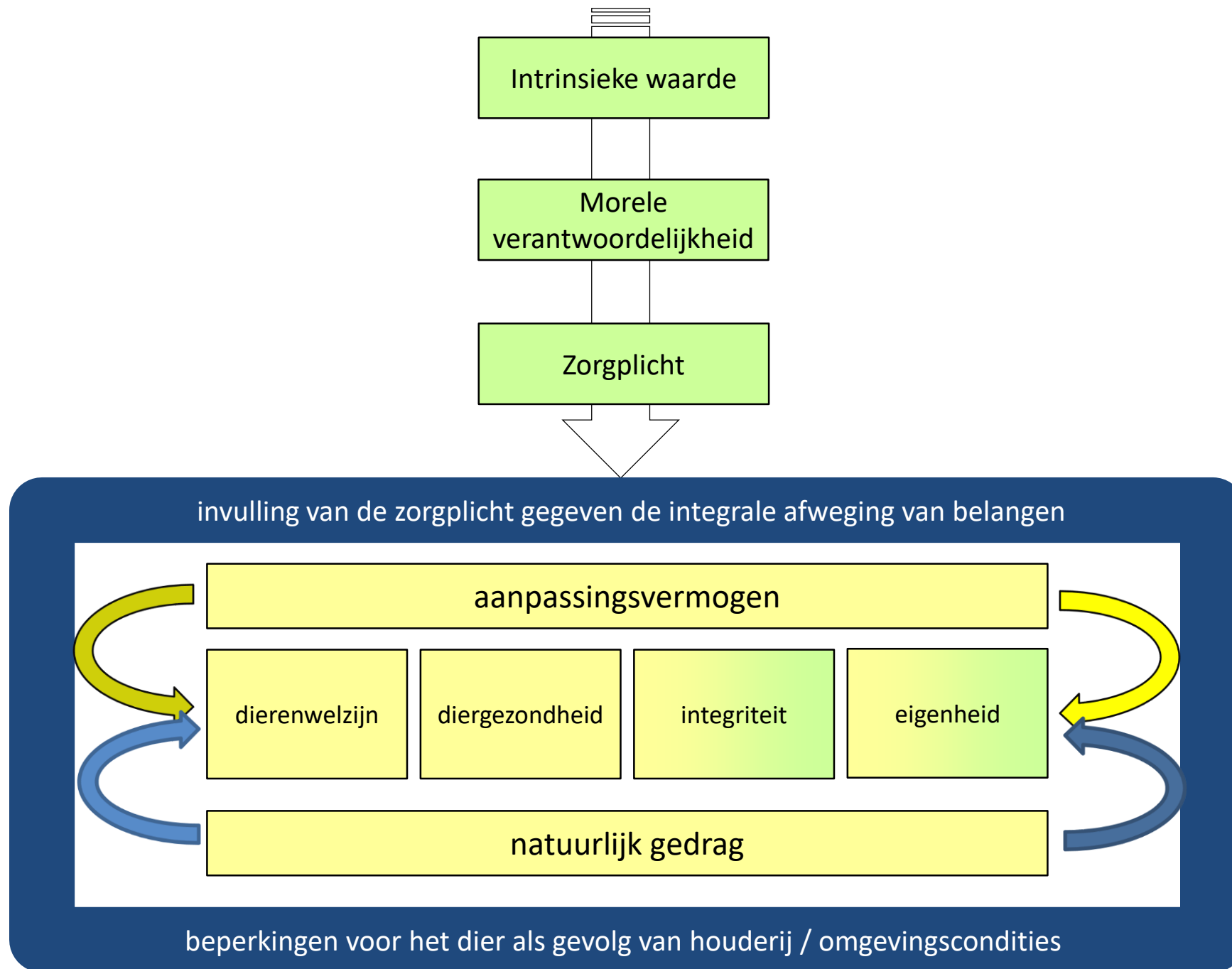
De intrinsieke waarde van een dier is de eigen, zelfstandige waarde, los van de gebruikswaarde voor de mens en ongeacht of dieren gevoel hebben.

Hoe te begrijpen

Intrinsieke waarde is een moreel vertrekpunt:

- komt bij iedere afweging over gebruik van dieren in beeld
- dieren hebben echter geen recht op eerbiediging van integriteit of welzijn
- ingrepen moeten gerechtvaardigd worden waarbij de positie van het dier in aanmerking wordt genomen
- inbreuk op de intrinsieke waarde blijft in principe mogelijk
- handelingen met dieren moeten altijd over de drempel van nut en noodzaak

Intrinsieke waarde (art. 1.3)

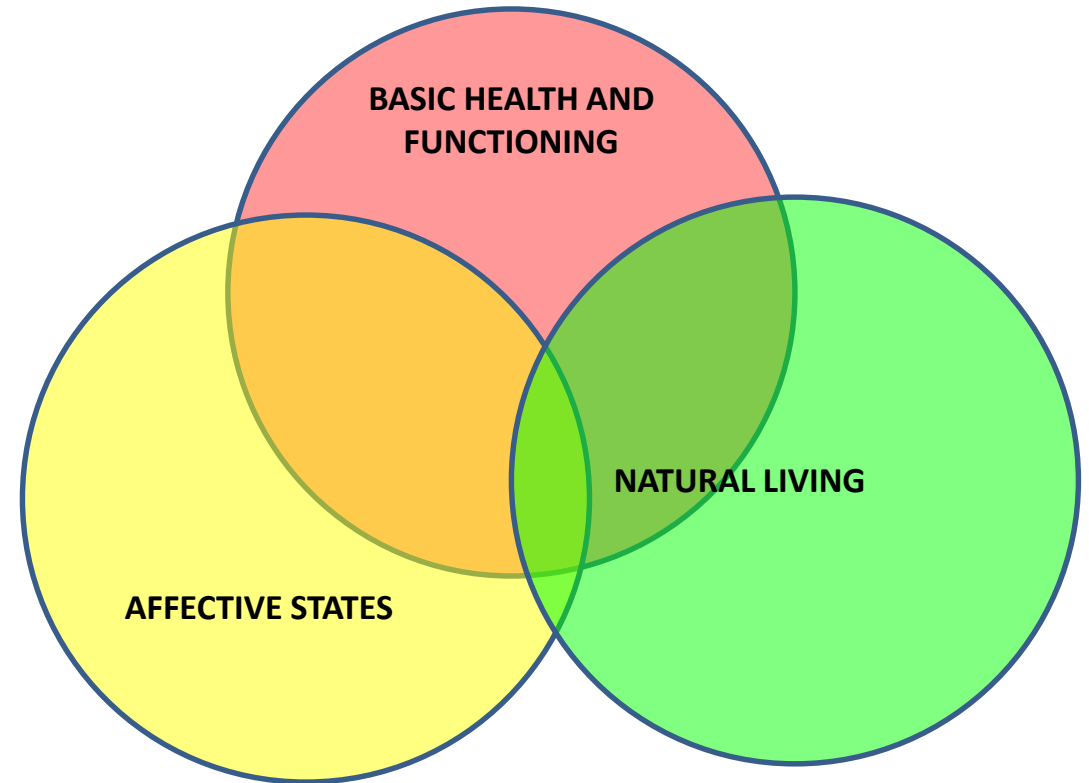
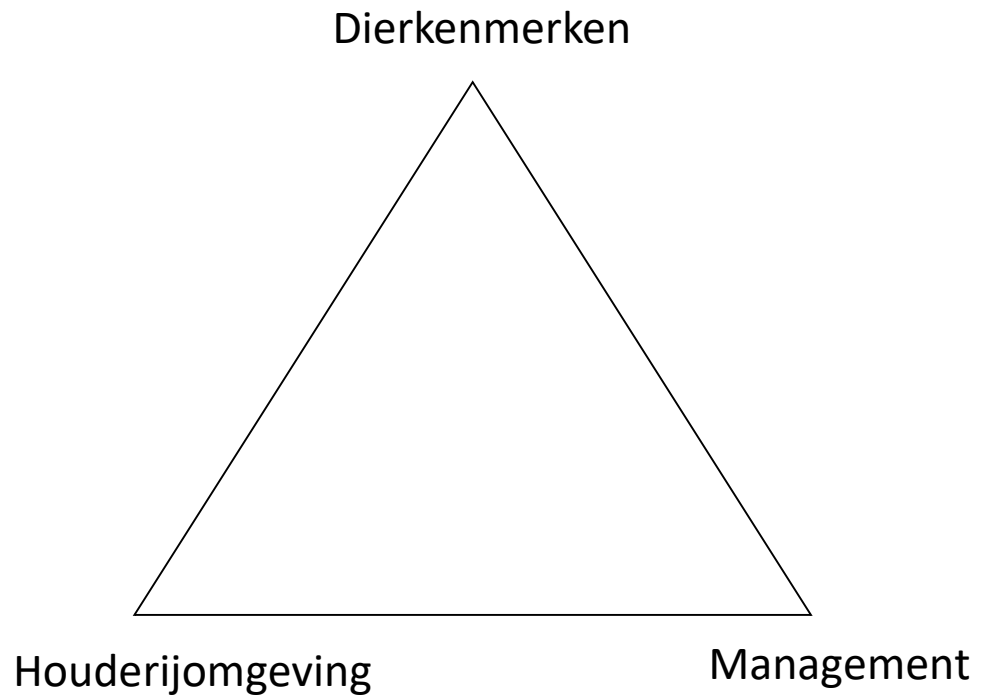
Onder erkenning van de intrinsieke waarde wordt verstaan erkenning van **de eigen waarde van dieren, zijnde wezens met gevoel**. Bij het stellen van regels en het nemen van op die regels gebaseerde besluiten, wordt ten volle rekening gehouden met de gevolgen die deze regels of besluiten hebben voor deze intrinsieke waarde van het dier, onverminderd andere gerechtvaardigde belangen. Daarbij wordt er in elk geval in voorzien dat de **inbreuk** op de integriteit of het welzijn van dieren, verder dan redelijkerwijs noodzakelijk, wordt **voorkomen** en dat de zorg die de dieren redelijkerwijs behoeven is verzekerd.

Open normen

- Art. 2.5. Verlichting en ventilatie
De luchtcirculatie, het stofgehalte van de lucht, de temperatuur, de relatieve luchtvochtigheid en de gasconcentraties in de omgeving van het dier zijn **niet schadelijk voor het dier.**
- Art. 3.12. Huisvesting en verzorging
De ruimte en de daarin gebruikte materialen zijn **aangepast aan de fysiologische en ethologische behoeften** van het dier

Drie domeinen

Natural living

We komen er nooit helemaal uit. Het helpt misschien om een onderscheid te maken tussen *de vrijheid om natuurlijk te leven* en het *feit dat je natuurlijk leeft*.

Een ruwe analogie in menselijke termen is het verschil tussen mensen de vrijheid geven om zo dicht bij de natuur te leven als ze willen, versus ze te laten leven in grotten en bossen, want dat is hoe hun voorouders leefden.

Dit verandert de vraag van: 'leeft het dier in een natuurlijke omgeving' of 'vertoont het dier natuurlijk gedrag' in 'doet het dier wat het zou verkiezen te doen?'

Conceptuele definities

An animal's welfare is not threatened as long as it is able to meet environmental challenges, i.e. *'when the regulatory range of allostatic mechanisms matches the environmental demands'* ([Korte et al., 2007](#)).

RDA (2018) Een dier ervaart een positieve staat van welzijn indien het de vrijheid heeft om normale, soorteigen gedragspatronen uit te voeren en het in staat is om adequaat te reageren op de uitdagingen die de heersende omstandigheden bieden.

IDF (2019) An animal is in good state of welfare if it is healthy, comfortable, well nourished, safe, able to express innate behaviour, and if it is not suffering from unpleasant states such as pain, fear and distress. Animal welfare refers to the physical and mental state of the animal in relation to the conditions in which it lives and dies.

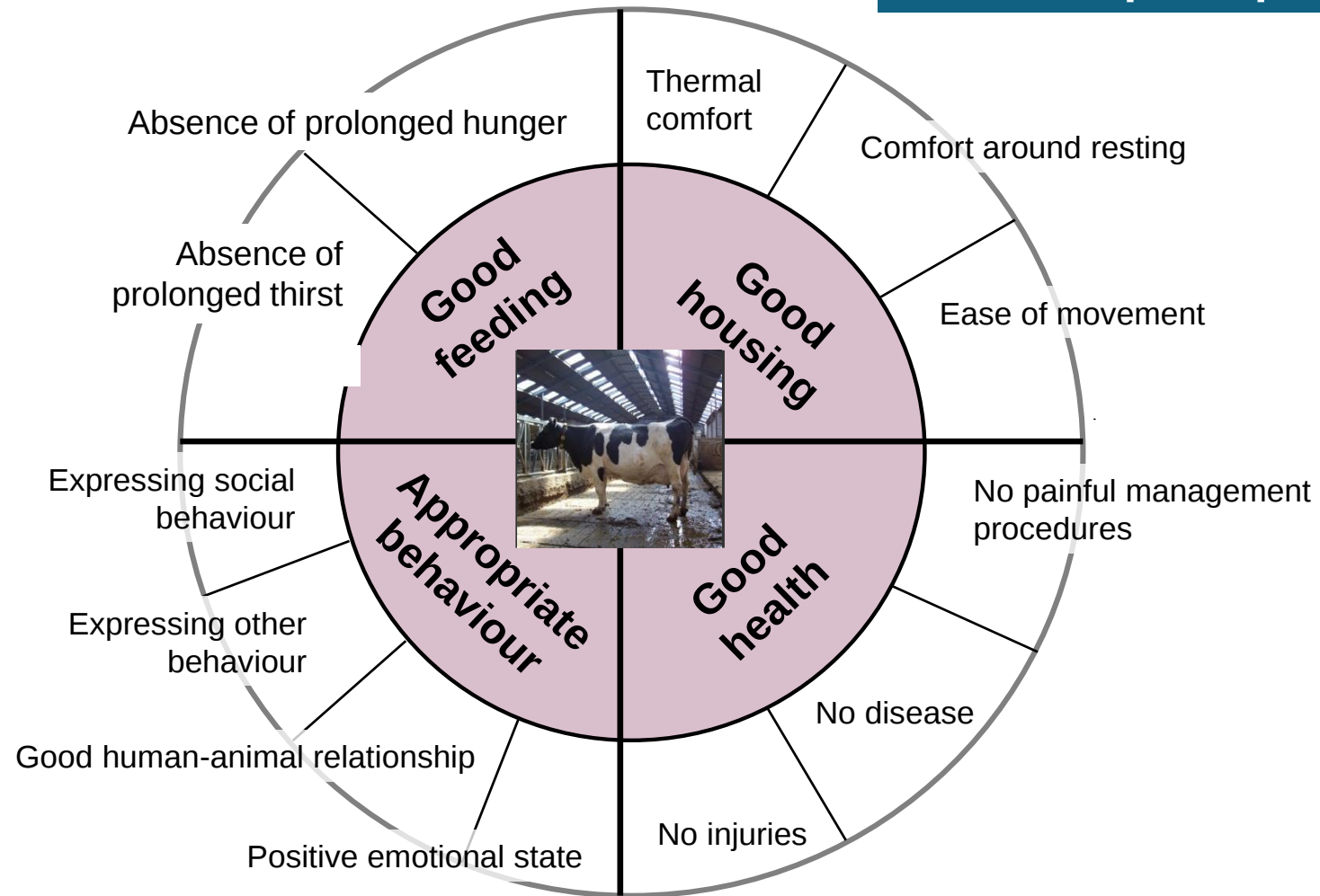

Operationalisatie

Welfare Quality

Vier principes en 12 criteria

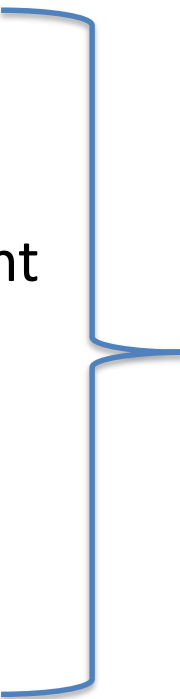
EFSA: Animal based welfare indicators (2012)

Table 1: Abbreviated list of recommendations related to the provision of FOOD AND WATER, as presented in the EFSA Scientific Opinion on the welfare of dairy cows (EFSA, 2009b), together with a list of potential animal- and non-animal-based measures to indicate whether or not the recommendation is fulfilled. The measures identified in this table are sometimes described in broad terms to cover several more specific measures. The complete text of the recommendation(s) is provided in Appendix 1 and only the number of the recommendation(s) referred to is presented here. See the Glossary for definitions of the terms animal-based and non-animal-based.

Recommendations (EFSA, 2009b)	Animal-based measures	Non-animal-based measures
All dairy cattle should be fed a diet that provides sufficient energy, nutrients and dietary fibre to meet the metabolic requirements in a way that is consistent with digestion (10)	Measure of nutritional status Metabolic profile (e.g. β OHB) Rumen status Faeces consistency Milk composition (e.g. fat/protein) Fertility records Laminitis Measures of feed intake Incidence of milk fever Incidence of ketosis	Diet composition Feeding strategy
Feeding systems should allow every cow to meet its needs for quantity and quality of feed. Concentrate feeding facilities should be adequately maintained and diets carefully balanced to maintain optimal rumen fermentation and to minimise	Measure of nutritional status Metabolic profile (e.g. β OHB) Rumen status Faeces consistency Milk composition (e.g. fat/protein) Fertility records Laminitis Measures of feed intake	Inspection of feeders and feed barriers Feeding strategy Number of feeding places per animal

EFSA-Toolbox

1. Voer en Water
2. Huisvesting en Inrichting
3. Management, inclusief afkalfmanagement
4. Melken en uierontsteking
5. Locomotiestoornissen
6. Gezondheidsmanagement
7. Genetica en fokkerij

105 aanbevelingen
Diergerichte en niet-
diergerichte metingen

Waarvan 53 van 'High
Importance'

OIE als gouden standaard

- 2002: dierenwelzijn opgenomen in mandaat OIE
- Science based AW aanbevelingen
- 182 lidstaten
- 7.11: Animal welfare and dairy cattle production systems
- Vastgesteld in 2015
- 2016: support ISO Technical Specification 34700:201
Animal welfare management – General requirements and guidance for organizations in the food supply chain (operational framework)
- 2017: OIE adopted the Global Animal Welfare Strategy during the 85th OIE General Session

International Dairy Federation

- 2008: IDF Guide to Good Animal Welfare in Dairy Production
- 2019: IDF Guide to Good Animal Welfare in Dairy Production 2.0 (draft)
- This document shows how to achieve the goals set by the OIE and ISO Standards on a practical level

Duurzame Zuivelketen: doelen 2030

Thema	Onderwerp	Doel	Indicator	Afbakening en aanpak
Continue verbeteren diergezondheid en dierenwelzijn 	Duurzame Koe	Verantwoord diergeneesmiddelengebruik (in lijn met waarden Autoriteit Diergeneesmiddelen SDa) Een verantwoorde levensduur van koeien voor een duurzame melkveehouderij: 2030 heeft 90% van de melkveebedrijven minimaal een levensduur van het sectorgemiddelde in 2018. - Doelstelling 2025: 70% van de bedrijven heeft minimaal een levensduur van het sectorgemiddelde in 2018 - Te bereiken door het motiveren van melkveehouders vanuit verschillende partijen in de sector	Antibioticagebruik: aandeel melkveebedrijven onder SDa actie-waarden, met als doelstelling handhaven huidige niveau van 99% Aandeel bedrijven met een gemiddelde levensduur op of boven het sectorgemiddelde van 2018	- Definitie antibioticagebruik conform SDa - Gemiddelde leeftijd bij afvoer van melkkoeien - Alleen de koeien die worden geslacht of op bedrijf sterven - Bij de beoordeling van het realiseren van het sectordoel wordt rekening gehouden met de invloed van bijzondere omstandigheden. (wijziging wet- en regelgeving, dierziektenuitbraak)
	Continu verbeteren van dierenwelzijn	- Op alle melkveebedrijven wordt dierenwelzijn continu gemonitord door de melkveehouder; ism de zuivelonderneming wordt dit aantoonbaar gemaakt. In 2020 wordt op 95% van de bedrijven het KoeKompas met Welzijnsmonitor uitgevoerd 2021 één toekomstbestendige systematiek voor diergezondheid en -welzijn en voedselveiligheid: KoeMonitor. Met de instrumenten KoeData, KoeKompas, KoeAlert. 2022: Nulmeting en vaststellen doelstelling Welzijnsmonitor op sectorniveau in 2023 2021 oplevering onderzoek biomarkers; bepalen vervolgstappen om in de toekomst (2030) dierenwelzijn aan de hand van biomarkers te kunnen bepalen	Aandeel bedrijven waarop het KoeKompas met welzijnsmonitor is uitgevoerd	
	Goede zorg voor jongvee/ jonge dieren	2025: 80% Van de melkveebedrijven heeft een KalfOK-score hoger dan 75 2030: 90% Van de melkveebedrijven heeft een KalfOK-score hoger dan 75.	Aandeel bedrijven met KalfOK score van 75 en hoger	- Aanpak via KalfOK - Onafhankelijk advies vragen over niveau verantwoorde kalverzorg (SDa-aanpak) - Daarnaast aanpak extremen via zuivelkwaliteitssystemen - Per kwartaal cijfers Rundermonitoring publiceren t.a.v kalversterfte.

Hoe verder?

Nota Dierenwelzijn: Melkvee

Bij het melkvee komen veelvuldig ernstige klauwproblemen voor. Daarnaast laat het ligcomfort vaak te wensen over. Weidegang kan hier een positieve rol in spelen. Aan de sector wordt gevraagd een **werkplan** in te dienen hoe de welzijnsproblemen in deze sector zullen worden aangepakt. Bij diverse productiewijzen moet het dier middels ingrepen worden aangepast aan het productiesysteem. Soms om ernstiger welzijnsproblemen te voorkomen. Niettemin is het van belang dat dieren gehouden worden in systemen waarbij ze niet meer worden aangepast. Met de desbetreffende sectoren wordt contact opgenomen om te komen tot een **werkplan**.

DZK-doelen 2030

- Sectorbrede introductie van Koemonitor
 - Integratie deelgebieden diergezondheid/dierenwelzijn
 - Objectiveren met beschikbare data
 - Verbetercyclus maatwerk
- Kalf-Opfok Kwaliteitsscore (KalfOK)
- Minimaal 99% van de melkveebedrijven voldoet aan normen Sda
- 90% van de melkveehouders > gem. levensduur 2018
 - Voor verlenging levensduur focus op uiergezondheid, klauwgezondheid en vruchtbaarheid
- Op sectorniveau bestrijding van ziektes als BVD en IBR
- Stimuleren gebruik hoornloze stieren
- Behoud weidegang

Het type koe waar het fokdoel op gebaseerd is, is een gezonde koe met een efficiënte productie en gelijkblijvende vruchtbaarheid, die een lange levensduur combineert met goed beenwerk en functioneel exterieur.

Tabel 4. Relatieve belang, weging en bijdrage van kenmerken in de NVI voor melkdoel

	Belang	Weging	Bijdrage
Inet	29%	39%	21%
Levensduur	12%	20%	19%
Uiergezondheid	12%	11%	9%
Vruchtbaarheid	16%	8%	3%
Uier	5%	2%	2%
Beenwerk	9%	7%	6%
Geboortekenmerken	5%	3%	3%
Klauwgezondheid	7%	6%	6%
Besparing voerkosten	5%	4%	3%

(CRV, Handboek Kwaliteit, augustus 2018)

Zet landschap en dieren centraal

Aanbod rassen

Holstein
Holstein VS
Fleckvieh
Mrij
Jersey
Zwarte roodbont

Generaties

Individuele levensloop

Onmiddellijk

TYPE AANPASSING

Natuurlijke selectie
van fenotypen

Vroege programmering

Leren
Ontogenie

Reageren

Tijdens de dracht

Sensitieve periodes
post partum

MECHANISMEN OP GENETISCH NIVEAU

Overerving van
genen

Epigenetische
veranderingen in het
genoom

Korte termijn
veranderingen in
gen expressie

Limousin

Piemontese

Verbeterd roodbont

Aberdeen angus

Charolais

Marchigiana

Hereford

WISSELWERKING MET DE OMGEVING

Gidsen voor goede praktijken

Ketenkwaliteit
Ratio
Gedrag en gezondheid
Data driven
Science based

=

Beeldmerk
Intuïtie / gevoel
Maatschappelijk/ethisch
Waarden
Overtuiging

Maatschappelijk verantwoord ondernemen!

hans.hopster@wur.nl

BELEIDSBRIEF

NAAR EEN DUURZAME LANDBOUW IN FRYSLÂN

DUURZAME LANDBOUW

Landbouw is economie en ecologie

Kenmerken

- Economie en ecologie gaan samen in duurzame landbouw
- Boer moet goed inkomen hebben om goed voor zijn omgeving te kunnen zorgen
- Verkorten van de keten en regionale producten naast productie voor wereldmarkt
- Maximalisatie gezinsbedrijf: niet bijdrage aan economie maar continuïteit bedrijf staat voorop
- Gericht op zoeken en toepassen van innovaties

Aandachtspunten

- Zoektocht nieuwe verdienmodellen noodzakelijk
- Onzekerheid bij boeren over exacte invulling op bedrijfsniveau
- Verkleinen afstand boer – burger vraagt veel aandacht

Dank voor uw aandacht

Van mensendier naar dierenmens

